

İnsanın zaman-zaman ucaldığı binalar içərisində həmişə ən mötəbəri və sədəsi ən uzaq sabahlara çatamı elm evi olub. Böyük azərbaycanlı Heydər Əliyev ömrü boyu elmi sevdi, alimi sevdi, elmə qağı göstərdi, alimdən diqqətini əsirmədi, elm evini qorudu. Çünki özü də bütün məziyyətləri və qabiliyyətləriylə bir qüdrətli fikir adamı idi.

Azərbaycanın baş elm evi – Milli Elmlər Akademiyası bu gün Cavid prospektində, Heydər Əliyevin Azərbaycanca yenidən qaytardığı dahi şairin möhtəşəm abidəsi ilə üzbuzdür və mən buna rəhm kimi baxıram. Bütün insanları bərabər sayan Təməl Kitabın – “Quran”ın öyrətdiyi və Tanrı Elçisinin də təsdiqlədiyini Cavid şeir diliylə bəyan edir, yalnız biliklə, savadla bir insanın başqa insandan üstün olmasına inanır:

*Gərçi xilqətdə bəşər birsə, yənə
Tay deyil bilməyən əslə bilənə.
Kişi ürəfn işğından parlar,
Şübhəsiz, bilgidə Allah gücü var.*

Heydər Əliyev də biliyin intəhasız gücünə, onda ilahi qüdrətin olmasına əmin idi, ona görə biliyi sevdi, millətinin zəkaca sağlam – savadlı-təhsilli olmasını daim arzulayırdı. İnandığı bu həqiqətə ömrü boyu sədaqətini əzaltdı, daim müəllimin yanında oldu, həmişə təhsilin qayğıları ilə yaşadı, müdəm məktəbi qorudu. Bütün bu içəridən gələn əməklərinin sayəsində də Heydər Əliyev xalqının həmişəvar dərslərinə, əbədi məktəbinə çevrildi.

Heydər Əliyevin tükənməz müəllim sevgisinin başlıca qaynaqlarından biri də bu idi ki, o, məktəb illərində də, sonrakı təhsil mərhələlərində də yaxşı müəllimlərdən dərslər almışdı, kamil ustadlar görmüşdü və hər birini də daim ehtiramla anırdı. Elə həmin Hüseyn Cavidin böyük qardaşı və ilk müəllimi olmuş Şeyx Məhəmməd Rasizadə Heydər Əliyevə də indi ötmüş yüzilin uzaqlarında qalan 1930-cu illərdə Azərbaycan dilinin şirninliyini dadırdıran, onu ədəbiyyatımızın ülviliyyətinə heyran qoyan ilk ustadlardan idi. Heydər Əliyev müəllim tələbəçiliyinin örnəyi saydığı Şeyx Məhəmməd anarkən daim minnətdarlıqla söyləyirdi ki, uzun illər təhlükəsizlik orqanlarında çalışdığından və orada sovet dönməmində bütün yazı-pozunun rusca aparılması səbəbindən həmin sahə üzrə təhsilini də rusca alması, sonralar istər Sovet Azərbaycanına rəhbərlik etdiyi, Kremlidə çalışdığı illərdə də həmişə işçi dilinin rusca olması ucubətindən o da sağında-solundakı bir çox başqaları kimi, ana dilində səlis və ürəyi istəyən səviyyədə yazıb-danışmaq vərdişlərini yadırgamadısa, bunun ilk və başlıca səbəbləri həmin tələbkər və öyrətməkdə məhir ustadıdır.

1996-cı ilin oktyabrında unudulmaz Heydər Əliyevin başçılığı ilə Naxçıvana, Cavid məqbərəsinin açılışına gətdiyimiz ərəfədə Şeyx Məhəmmədin ailəsi ondan qalan bir çamadan əlyazmasını mənə verməmişdi və mən də bir-bir o yazıları oxuduqca həm güclü müəllim, həm yaxşı şair, həm də qəbil tələməyi olmuş və təmənnəsiz maariflərcisinin bütün şəxsiyyətinə vurulmuş, onun haqqında ayrıca yazı hazırlamağın axtarırlara başlamışdım. Qızının, digər qohum-əqrəbəsinin xatirələrini dinləyəndən sonra sonarın məşhurlarına çevrilmiş keçmiş şagirdlərini soruşmağa başlamışdım və onları da müəyyənəşdirmək çətin olmasaydı. Çünki Şeyx Məhəmməddən qalan yazılarının arasında müxtəlif illərdə dərslər dediyi şagirdlərinin siyahıları da vardı, onlardan bir qisminin həmin illərdə yazdığı, xoşuna gəlmiş inşalarını da saxlamışdı. Heydər Əliyevin adını da o siyahılardan birində görmüşdüm və Naxçıvan səfərimiz əsnasında ilk fürsətdə ondan ustadı haqda soruşmuşdum.

Yətişməsində zəhməti olmuş müəllimlərinin hər birinə özü-nü bərcəli hesab etsə də, onların arasında Şeyx Məhəmmədin yerinin məxsusi olduğunu söyləyən Heydər Əliyev xüsusi vurğulamışdı ki, elə məktəb illərindən sevimli müəlliminin artıq həmin dövrdə məşhur olan kiçik qardaşı Hüseyn Cavidin vurğunu olub, illər ötdükcə də Cavidə məftunluğu artıb. Ona görə də sonralar Cavidin layiq olduğu əsl qiymətinin verilməsi, bir zamanlar tapdanmış haqlarının qaytarılması, ədəbi mirasının bütövlüyü ilə xalqa çatması üçün həmişə əlindən gələni edib və həmin işləri görəkən bənim bunu da düşünərək təsəlli tapıb ki, bütün bunlarla hamı da əziz müəlliminə, Şeyx Məhəmmədə azacıq da olsa borcunu qaytarır.

Müəllim haqqında Azərbaycanın başqa rəhbərləri də müxtəlif vaxtlarda hansısa çıxışlarında, görüşlərində, yazılarında yüksək fikirlər söyləyiblər, amma onların dedikləri zahirən sanki elə Heydər Əliyevin dişi gətirdiyi əl qiymətə bənzərsə də, heç vaxtla bu siqətdə, bu istilikdə, bu səmimiyyətdə olmayıb. Çünki o sözləri söyləyəndə Heydər Əliyev bütövlükdə Azərbaycan müəllimini düşünsə də, həmişə gözləri önündə unuda bilmədiyi, ustadlığın təmsali kimi pərəstişə layiq Şeyx Məhəmməd kimi şəxsiyyət-müəllimlərinin surəti canlanıb: *“Azərbaycan cəmiyyətində müəllim bu gün də, gələcəkdə də ən hörmətli insan kimi qəbul edilməlidir və müəllimlik peşəsi ən yüksək qiymətə layiq olan peşədir. Həyatını müəllimliklə həsr edən insanlar həqiqətən fədakar, xalqına, millətinə sədaqətli və eyni zamanda, qəhrəmanlıq göstərən insanlardır. Müəllimlik peşəsi asan peşə deyil. Bəziləri hesab edirlər ki, hər adam müəllim ola bilər. Bəzən olur ki, müəllimlikə layiq olmayan adam da müəllimlik edir. Belə hallar bu gün də var, gələcəkdə də ola bilər, ancaq Azərbaycan müəllimlərinin tam əksəriyyəti layiqli müəllimlərdir. Ögər bunlar belə olmasaydı, Azərbaycanın bugünkü elmi, bugünkü iqtisadiyyatı, bugünkü mədəniyyəti və bugünkü yüksəkliyi ola bilərdi-*

Rafael HÜSEYNOV,
Milli Məclisin sədr müavini, akademik

mi?! Bunların hamısını biz məktəblərdən almışıq, bunların hamısını biz universitetlərdən almışıq, bunların hamısını siz müəllimlərdən almışıq”.

Milli tariximizə möhürünü vurmuş, millətiylə birgə daim yaşayacağına əmin olduğunu öncədən söyləmiş qüdrətli Heydər Əliyevin uca boyunun tarixin bütün uzaqlarından görünəcəyinə və yeni nəsillərin də həmişə onun yolunu aradəyəcəyinə, şəxsiyyətinə maraq göstərəcəyinə, irsinə qiymət verməyə çalışacağına şübhə yoxdur. Qiymətlər, əlbəttə, müxtəlif olaca – böyük dövlətçi, böyük siyasətçi, böyük qurucu. Amma həmin dəyərləndirmələr arasında hökmən bir başqa qiymət də daim yer alacaq və zənnimcə, Ulu Öndərin ən yüksək və dəqiq qiyməti də məhz bu olacaq – maarifçi Heydər Əliyev.

“Maarif” kəlməsi həm səsləniscə, həm mahiyyətcə “arif” kəlməsi ilə qohumdur. Heydər Əliyev arif insan idi və umurdu ki, milləti və dövləti də mürəkkəb yeni zamanın qəliz gedişində arif, bilgin, oxumuş olsun, zəkası ilə irəli getsin, dünya xalqları içərisində seçilsin.

Ona görə də sovet dövründə də, müstəqillik illərində də Heydər Əliyev aparıldığı dövlətçilik siyasətində təhsilə, maarifə, elmə məxsusi əhəmiyyət verdi, bu sahələrə qağısi mütəmadi oldu.

İndi o səhbətdən 20 il keçir. 2005-ci il idi, Azərbaycan Elmlər Akademiyasını ağısaqallarından olan akademik Musa Musayevlə (1921–2010) görüşmüşdük və 1949-cu ildən həyatını respublikanın bu beyin mərkəzinə bağlamış, 1960-cı ildən Zoologiya İnstitutunun direktoru, 1967-ci ildən akademik, Heydər Əliyevqədərki akademiya ilə Heydər Əliyev çağlarında akademiyasının təfəvütünü canlı şahid kimi görüb gələn, bütün bunları ömrünün fəsilələri kimi yaşamış şəxs kimi müqayisələrə apararaq qiymətlər verməkdən əvəzsiz və nadir həmsəhbət olan bu canlı klassikdən daha mötəbər münsif o vaxtlar çətin ki, taplaydı.

Musa müəllim səhbətinə belə başlamışdı ki, yarım əsrdən artıq müddətdə akademiya işlədiyindən XX əsrin ortalarından etibarən respublikaya rəhbərlik etmiş bütün Mərkəzi Komitə birinci katiblərini görüb, Heydər Əliyevi tanıyanacan da onun böyük qardaşı Həsən Əliyevlə 1944-cü ildən dostluq münasibətləri olub. Musa müəllim söyləyirdi ki, Heydər Əliyev respublikanın rəhbəri seçildəndən sonra ilk addımlarından biri akademiya rəhbərliyinin möhkəmləndirilməsi oldu. Birinci növbədə institutlarla tanış oldu. Fizika İnstitutuna gətti, bütünü bir iş gününü orada keçirdi, ardınca akademiya da alimləri qəbul etdi, respublika akademiyasının rəhbərliyini kimə tapşırmaq haqqında geniş məsləhətlər apardı.

Musa müəllim respublikaya rəhbərliyə başladığı ilk günlərdən Heydər Əliyevin Elmlər Akademiyasına necə həssas, qağıkeş və tələbkər yanaşdığını kimi, 1982-ci ildə Siyasi Büronun üzvü seçildəndən və SSRİ Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini təyin olunduqdan sonra Bakıdan ayrılıb Moskva-yə köçməli olanda akademiya ilə, alimlərlə necə vidələşdığını da riqətlə ayırlı. Danışdı ki, Moskva-yə gedişindən qabaq Heydər Əliyevin ziyahlarla keçirdiyi görüşlər silsiləsindən biri də akademiyanın alimləri ilə oldu, həmin görüşdə ilk məktəb rəhtərləri də iştirak edirdi: “Bugünkü kimi yaddaşımızdır. İki saatdakı səhbət oldu. Sözlünün əvvəli də, axırı da bu idi ki, elmi, təhsilli indiyə qədər mənim iştirakımla necə irəli aparmısınızsa, o cür də davam etdirin. Mən də lazım olanda sizi Moskva-da dəstəkləyəcəyəm. Açıqı, Heydər Əliyevin Moskva-yə təyinat almasını eşidəndə bir tərəfdən sevinmişdik ki, eoləğumuz SSRİ rəhbərliyindəki 3-4 şəxsiyyətdən biri olacaq, o biri tərəfdən də bu xəbər yayılandan sonra akademiya-da, rəyasət heyətində yığışaraq öz aramızda dərsləşmişdik ki, aqibətimiz necə olacaq, Heydər Əliyev sanbalında ikinci bir şəxsiyyət tapılacağı mı bizə əvvəlki kimi arxa dura, çətinə düşəndə işlərimizi yoluna qoya bilsin. Düzü, Heydər Əliyevin öztünün də qırımından, hansı sözləri seçərək necə danışmasından, nitqinin ahəngindən hiss edirdik ki, təyin olunduğu vəzifə nə qədər yüksək olsa da, elə belə ki, heç buralardan ayrılmaq istəmir. Hər halda mənə belə gəldi. Ancaq bu cür düşünən tək mən deyiləmmiş. Həmin görüşdən bir neçə saat sonra gec saatlarda mənə akademik Həsən Abdullayev zəng

vurdu ki, Musa, sənsə elə gəlmirmi Heydər Əliyevin ürəyi burda qalır, Azərbaycandan kənərsüz ayrılır?! Bəxdim ki, elə fikirlərimiz üst-üstə düşür. Qayıtdım ki, mənə də o təəssürat yarandı, ancaq bunu da düşünürəm ki, Moskvada, Nazirlər Soveti xətti ilə nəzarətində olan sahələr arasında, yaqın ki, elm də, təhsil də olacaq. Cavan Siyasi Büro üzvü, bilikli, işlək adam kimi, yaqın, başqa respublikalarda da bu sahələrin inkişafına nəcəm çəkər, bir ali də bizim üstümüzdə olar. Həsən müəllim yenə fikirli-fikirli dilləndi ki, bilirməm e, düz deyirəm, Heydər Əliyev elə adamdır ki, ona hansı vəzifəni tapşırırsan-tapşır, o işi heç kimin bacarmayacağı qədər yüksək səviyyədə aparacaq. Ancaq bu müht onunçün çox doğma idi. Elə bil ailsindən ayrılır”.

Sonra dünya dəyişdi, 15-20 il ərzində həyat, hadisələr iqlat, üçqat çox zaman ötürmüş kimi yeyin cəryan etdi. İllərlə sədaqətlə xidmətdə olduğu rejim ona qarşı namərdliklər də etdi, yarandığı gündən tərətdiyi saysız haqsızlıq və qansızlıqların cəzasını almışdı ki, sovet quruluşu çökdü də, Tanrının və Taleyin təhfəsi kimi 70 il-lik həsrətdən sonra müstəqillik də qayıtdı, sənmüş ulduz hesab edilən, artıq bir çoxların köməksiz təəddüdü, daha hakimiyyət pillələrində heç bir gələcəyi olmayan kimi təəvvür edilən Heydər Əliyev də qayıtdı.

Elmlər Akademiyasının ona məxsusi məhrəmliyinin bir əyani göstəricisi də bu oldu ki, elə qayıdışının əvvəlində yenə akademiya dururdu, bu doğma məkan ilk üz tutduğu yerlərdən idi.

1980-ci illərin sonlarında cəlxatılı zamanın, 1990-cı illərin əvvəllərində cahil və ədalət yavaşmaların nəticəsində heysizləşmiş, hörmətdən, nüfuzdan salınması üçün hər mərdüməzarlıqlar tərədilmiş Elmlər Akademiyasına Heydər Əliyev yenə qüvvətli əllərini uzatdı, ziddiyyətli zamanların ayrıncı əvvəlki şəfqətlə yenə akademiyanın həyanına çevrildi.

Heydər Əliyevin onillər boyu Elmlər Akademiyasına bəslədiyi ehtiram və sevginin təmənnəsizliyinin ən bariz təsdiqi də bu oldu ki, günlərin birində Elmlər Akademiyasının Rəyasət Heyəti yığışaraq onun akademiya haqqı üzv seçilməsi haqda qərar qəbul edəndə razılaşmadı.

Bələ bir hadisənin, Heydər Əliyevin Elmlər Akademiyasının nə haqqı üzvü seçiləcəyinin lap yaqın günlərdə baş verəcəyini mənə unudulmaz şair dostum Rəfiq Zəkə (1939–1999) hər şey olub qurtarandək kimsəyə bir kəlmə söyləməmək şərti ilə söyləmişdi. Kimsə bu təklifin əslində elə Rəfiqdən gəldiyini də bilmir. 1997-ci ildə Elmlər Akademiyasının prezidenti seçilmiş və ömrünün axırında həmin vəzifədə olmuş Fəraməz Maqsudovla (1930–2000) bizim yaqınlığımız 1987-ci ildən, Hüseyn Cavid və Müslüm Maqoməyevin sərgüzəştli tələrlərindən bəhs edən “Vaxtdan uca” kitabım nəşr edilərkə ciddi əks-səda doğurandan sonra oldu. Yaqın vaxtlarda respublika dövlət mükafatlarının veriləcəyi gözlənilirdi, ona görə də ayrı-ayrı sahələr üzrə əsərlərin müxtəlif müəssisələrdə təqdimat mərasimləri keçirilirdi. “Vaxtdan uca”nın birinci tirajı 10 min idisə də, camaat arasında kitaba qızgın marağı, hətta kitabın bəha qiyməti artıq piştaxta altından satıldığı-nı görüncə onu dərhal 100 min tirajla yenidən buraxıldı və hələ sonra yenə təkrar böyük tirajlar olacaqdı. Lakin kitab böyük şöhrət qazanmışısa da, ona qıccan yanaşanlar da az deyildi. Odur ki, mənim kitabımı da dövlət mükafatına təqdim etmək təşəbbüsü il çıxış edəndə bircə ədəbi təmsilə də yox idi. Bu arada günlərin birində heç gözləmədiyim halda o vaxtlar Elmlər Akademiyası Riya-zıyyat İnstitutunun direktoru işləyən akademik Fəraməz Maqsudov mənə zəng vurdu ki, sabah səni institutumuzda, kollektivimizlə görüşə dəvət edirik. O çağlar həmin Elmlər Akademiyasının Şərqşünaslıq İnstitutunda çalışırdım və Fəraməz müəllimin institutuna gətməkdən sadəcə yolun obiri üzünə keçmək lazımdı. Ertəsi gün çox səmimi və məznunlu bir görüş keçirildi və mərasimin sonuna yaqın Fəraməz müəllim ayağa qalxaraq bildirdi ki, Riya-zıyyat İnstitutunun Elmi Şurası “Vaxtdan uca” əsərini respublika Dövlət Mükafatına təqdim etmək haqda qərar qəbul edib. Toplantının yəni dəyişdi, artıq hamı bu mövzuda danışmağa başladı və bir neçə gün sonra da Fəraməz Maqsudovun rəhbərlik etdiyi institutun təmsilçiləri təqdimat barədə sənədləri respublika Dövlət Mükafatları Komitəsinə təqdim etdilər.

Fəraməz müəllimlə Rəfiq Zəkə dost idilər, mən də Fəraməz müəllimlə yaqınlığı ilə yaranınca Rəfiqə dostluq etdim. “Vaxt-

dan uca” bizim üçümüzü birləşdirdi, ondan sonra tez-tez müxtəlif məclislərdə vaxtaşırı olaraq birgə görünməyə başladılar.

1990-cı illərin ortalarında mən həm də “Amerikanın səsi” radiosunun xüsusi müxbiri idim, Prezident Heydər Əliyevin bütün yerli görüşləri və xarici səfərlərində iştirak edərkən həm reportajlar hazırlayırdım, həm də ayrı-ayrı qəzetlərə, ən çox da “Zaman” qəzetinə məqalələr yazırdım. 1998-ci il mayın ortalarında bir axşam Rəfiq Zəkənin Hökumət evinin yaqınlığındakı mənzilinin balaca bağçaya bənzəyən balkonunda əyləşib çay içirdik və mənə o sirri açdı ki, Fəraməzə yaqşı bir təklif vermışəm, əvvəl tərəddüd edirdi, ancaq sonra onu bu addımı atmasına inandırma bildim.

Rəfiq təfərrüatı da açdı ki, Heydər Əliyevin hansı zəkənin sahibi olması bizə də, dünyaya da bəllidir, öztün də akademiya işçisi kimi şahidəm ki, bu gözlə qurumu 5-6 il əvvəl məhv etməyə tətiklənmışdilər, Heydər Əliyev gəldi, çox şeylər kimi, akademiyanı da xilas etdi, ona yeni nəfəs verdi. Bu kişi akademik adını həm biliyi, siyasət, tarix elminə bilavasitə xidmətləri ilə, həm də akademiya-yə göstərdiyi qayğıları ilə daşımağa hər kəsdən daha əvvəl həmişə haqq edir, həm də layiqdir.

Rəfiq əlavə etdi ki, bu təklifini Fəraməz müəllimə açanda o, sözünü ağzında qoyub ki, bu, alınması iş deyil. Mən Heydər Əliyevin öztündən icazə almamış belə iş görə bilmərəm. O isə, yaqın ki, bu təkliflə razılaşmaz, bəlkə əsəbiləşər də.

Rəfiq rəhmətlik söyləyirdi ki, təkid elədim, Fəraməzi inandırmağa çalışdım, elə buna nail də oldum ki, akademiya müstəqil təşkilatdır, siz heç Heydər Əliyevə bildirməyin, akademiklər özləri yığışıb müzakirə keçirsinsin, qərar çıxarsınlar, hadisə baş verəndən sonra Prezident nə deyəcək ki, artıq gec olacaq.

Elmlər Akademiyasının Nizamnaməsinə görə, haqqı və müxbir üzvlər yalnız Ümumi Yığıncaqın qərarı ilə seçilə bilər. Ona görə də bir gün əvvəl Rəyasət heyətinin iclasını təşkil edərkən Ümumi Yığıncağın çağırılması qərarını vermmiş, ardınca da 1998-ci il mayın 23-də Ümumi Yığıncaqda Heydər Əliyevin siyasi elmlər ixtisası üzrə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının haqqı üzvü seçilməsi barədə vəsatəti açıq müzakirəyə çıxarmışdılar. O illər idi ki, Elmlər Akademiyamızın haqqı və müxbir üzvləri sırasında köhnə nəslin sanballı alimləri qafıləsindən olan Fuad Qasımda, Fridun və Tofiq Kəçərililər, Maqşad Səttarov, Asəf Nədirov, Teymur Bünyadov və digərləri həyatdaydılar, fəaliyyətəydilər, dedikləri sözü, atdıqları imzanın çəkisi vardı. İclas, düşündüyü kimi, ruh yüksəkliyi ilə keçir, qərar yekdilliklə qəbul edilir və artıq bir az da tənəinə ilə keçmiş Ümumi Yığıncağın eynforiyasında olan Fəraməz müəllim akademik diplomunu Prezidentə çatdırmaq üçün əlaqə saxlayanda dərindən partlıya düşər olur. Heydər Əliyev bir qədər şair çılğınlığı qatışmış və razılaşdırılmaq ədlən təşəbbüsü görə Fəraməz Maqsudovu danılsa da, dərinə getmir.

Ümumən, Heydər Əliyev Fəraməz Maqsudovun xətrini istəyirdi, insan və alim kimi ona rəğbət bəsləyirdi və bu da xatirəmdədir ki, 1996-cı ildə Naxçıvana Cavid məqbərəsinin açılış mərasiminə gətdiyimiz səfərdə Ulu Öndər axşam qurulan ziyafətdə Fəraməzin təmadadlı etməsi təklifini şəxsən özü irəli sürmüşdü.

Ümumi Yığıncağın sabahı günü Elmlər Akademiyasına Heydər Əliyevin imzaladığı məktub gəlir: “Hörmətli akademiklər! Azərbaycan dövlətinin ən yüksək elm müəssisəsi Azərbaycanın Elmlər Akademiyasıdır, o, dövlətə mənsubdur və bu akademiyanın işi və bu akademiya-da işləyən adamların səviyyəsi, şübhəsiz ki, başqalarından yüksəkdir və yüksək olacaq. Biz bu akademiyanın hörmətini həmişə qoruyub saxlamalıyıq və heç vaxt imkan vermək olmaz ki, bizim akademiya-mız və yüksək səviyyəli elmi-tədqiqat institutlarımız başqa belə, əzəl, cürbəcür yaranan elm müəssisələri arasında ərsin, itsin. Buna yol vermək olmaz”.

Mən ali məktəbi bitirəndən təyinatı mə akademiya-yasa alaraq artıq yarım əsrə yaqındır ki, orada fəsiləsiz çalışıram, laborantlıqdan akademiklikyə qədər qədəm-qədəm irəliləmişəm və bu təsisatın hər üzünə bütün tarixiylə bələdəm, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasını da tam qatıyyətə xalqımızın XX yüzildə qazandığı ən qiymətli sərvətlərdən hesab edirəm. Bunu da tam qatıyyətə təsdiq edirəm ki, akademiyanın Ümumi Yığıncağının 1998-ci ilin 23 mayındakı o qərarı yerindəymiş, ədalətliymiş, böyük Heydər Əliyev gerçəkəndə də fətrəsin-

dən alim olan insandı.

Mən bilmirəm akademiya Heydər Əliyevin ifrat təvəzökarlıq nümunəsi olan həmin məktubundan sonra qərarını ləğv edib, ya yox, ancaq mənim nəzərimdə o mütəfəkkir insan elə alimlərimizin ən üstünü, akademiklərimizin ən kamili kimi həmin ada yüzə-yüz layiq idi, mənim düşüncəmdə və ürəyimdə unudulmaz akademiya üzvlərimizin, görkəmli elm xadimlərimizin 1998-ci ilin gözəl bir yaz günündə bir səslə çıxardıqları o qərar həmişə elə mayın 23-dəki qüvvəsində qalır!

Heydər Əliyev hansı elmin yiyəsi olduğunu isə bu hadisələrdən çox-çox əvvəl, hələ cavan çağlarında, Azərbaycan respublikasına birinci dönmə rəhbərliyinin yenicə başlandığı ayyamlarda alimlər aliminin qarşısında isbat etmişdi.

1970-ci ildə SSRİ Elmlər Akademiyasının ovaxtkı prezidenti, böyük riya-zıyyatçı alim Mstislav Keldis (1911–1978) Azərbaycan gəlir. Azərbaycan elmini ocağıki sovet elmi kontekstində təhlil edərkən respublikanın yeni elmi üfşqləri fəth etməyə hazır olmasının perspektivləri haqda Heydər Əliyev Mstislav Vsevolodoviçin da qatıldığı toplantıda elə parlaq çıxış edir ki, akademik mat qalır və bu heyratının müqabilində də belə bir qərar qəbul edilir ki, ən tez bir zamanda o dövrdə Mərkəzin yalnız hərbiçilərə ayırdığı BESM-6 elektron hesablamə maşınının illəri Azərbaycan gətirilsin və bununla da Azərbaycan Elmlər Akademiyasında hesablamə texnikasının inkişafında yeni bir mərhələ başlanı.

İctimaiyyatın xəbərsiz qaldığı, amma bilinəməsi görək olan o qədər belə məqəmlər var ki! Elə həmin sovet dönməmində Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə Azərbaycanda qurulan və elmi texnologiyaların müasir nailiyyatlarını tətbiq edən bir yığın müəssisələr, zavodlar vardı ki, onların bir çoxu qapalı idi, orada aparılan axtarırmaların, görülmə işlərin çoxu məxfi idi. “Nərd”, “Peyk”, “Ozon” kimi müəssisələr, böyük mikroelektronika elmi istehsalat birlikləri vardı ki, onlar birbaşa SSRİ müdafiə sənayesinə işləyirdilər.

Bunların iqtisadi, sənaye faydası öz yerində, amma belə müəssisələrin Heydər Əliyevdəkə aqrar respublika kimi tanınan Azərbaycana bir-birinin ardınca gətirilməsi həm də siyasi ağırlıqlı ciddi nailiyyətlər idi.

Heydər Əliyev bir bağban idi. Bağbanlarsa cürbəcür olur. Elələri nə rastlaşsın ki, əkdüyini əkir və məqsədi də ləngimədən məhsulu yığmaq olur. Amma daha ağıllı, daha uzağa baxan bağban işin ağır zəhmət tələb edənə girişir, asta-asta böyüyən, faydasını xeyli illər sonra görəcəyi ağacları bəsləyir. Heydər Əliyevin özəmanıki alimənə işləri ilə ötrü ötdükcə respublikanın intellektual potensialı və texnoloji gücü, müasir sənaye ölkəsinə çevrilmək imkanları artırdı. Bunu da dərk edirdi ki, yüksək texnologiyanın inkişafı üçün insanlar lazımdır, kadrlar yetiştirilməlidir. Yeni nəsil kadr hazırlığı da Heydər Əliyevin strateji təfəkküründə, çalışmalarında daim ön sırada idi.

...Elə bil dünya idi. Unudulmaz Heydər Əliyev Azərbaycan boyu açdığı yüzlərlə məktəbdən birinə – Səməd Vurgun küçəsindəki lisey məktəbinə açılışna gəlmişdi. O hadisə o gün bütün cizgiləri ilə həm də ona görə yadımda qalıb ki, o məktəbdə birincilər dərəcə mənim yazdığım “Əlifba” dərsləri ilə başlayacaqdılar.

Heydər Əliyev məktəbin açılış lentinə kəsdi, xeyir-duasını verdi, sonra sinif otaqlarına daxil oldu və birincilərə ilk əlifba dərsləri özü bəslədi.

O məktəbin birinciləri artıq böyüyüb, hərəsi həyatda öz yerini tutub. Onillər arxada qalıb və həmin məktəbin ocağıki birincilərindən hansılarına artıq elə doğma məktəbdə müəllim işləyir. Onlara ilk dərsləri demiş, ilk müəllimləri olmuş Heydər Əliyev də hər gün o məktəbdədir, abidəyə çevrilərək o məktəbdə hər gün şagirdləri, müəllimləri qarşılayır, hər səhər sevimli balalarını salamlayır.

Yaqın-Orta Şərqdə də, Azərbaycanda da zaman-zaman insanlara saygılı müraciət əlaməti olaraq kəlmələr düşünləb, seçilmişlərə “şeyx”, “məvlana”, “mürzə”, “əfəndi”, “xacə” deyilərlə və bir də “müəllim” söyləyiblər. Qədim qaynaqlar Aristotələ “Birinci müəllim” deyirdi. Həmin birinci müəllimin ustadları ilahiləşdirən hikmətli kəlamı yaşıyır ki, “Müəllimlər valideynlərimizdən daha üstündür. Çünki valideynlər bizə həyat bağışlayır, müəllimlər isə gözəl həyat yaşamağın sirlərini öyrədirlər”.

Tarixdə “İkinci müəllim” adlandırılan Əbu Nəsr Fərabi də olub, “Üçüncü müəllim” çağırılmış Xacə Nəsirəddin Tusı da.

Xalqına sabahlar qoynunda gözəl, başı-ucə, zəkəli yaşamağın dərslərinin sirlərini öyrətməyi, yollarını göstərməyi, xəritələrini cizməyi Heydər Əliyevə ən çox yaraşansa “Millət müəllimi” deyimirdi.

Bu yurd və xalq bəxtiyar gələcəklərdə daha yaqın zirvələri fəth etdiklə, daha məsud yaşadıqca daim öz Müəlliminə minnətdar olacaq, onun ziyarətinə məhəbbətinə qovuşdurduğu çiçəklərlə gələcək...